

Demokratisk fostran inom idrotten

Ett ideal och förekomst hos ideellt aktiva ungdomar

Sofie Dannevaern
Charlotta Thunander

Abstract

En beständig demokrati förutsätter enligt deliberativa och deltagardemokratiska ideal ett samhälle med demokratiskt engagerade medborgare. Dessa behöver då ges någon form av demokratisk fostran. Enligt vår tes kan de få detta genom ideellt idrottsengagemang.

Vår undersökning syftar till att undersöka huruvida demokratisk fostran erhållits hos ideellt aktiva ungdomar inom fotboll och ridsport. Vi har först konstruerat vad denna demokratiska fostran bör innehålla genom en kvalitativ textanalys av styrdokument för skolan och idrottsrörelsen. Denna idealmodell är sedan utgångspunkten vid en enkätundersökning bland tolv ideellt engagerade ungdomar kring hur de uppfattar de värden som utgör den demokratiska fostran.

Resultatet av undersökningen verifierar vår hypotes. Ungdomarna har erhållit många av de erfarenheter, egenskaper och värderingar som den demokratiska fostran innehåller. En invändning är dock att vi inte kunnat fastställa huruvida detta är en produkt av deras ideella idrottsengagemang.

Nyckelord: demokratisk fostran, idrott, ideell, ungdomar, deltagande

Antal ord: 9692

Innehållsförteckning

1	Utgångspunkter.....	1
1.1	Inledning.....	1
1.2	Problemformulering	1
1.3	Undersökningens syfte och avgränsningar.....	2
1.4	Bakgrund	2
2	Undersökningens design – Metodval.....	4
2.1	Analys av dokument.....	4
2.1.1	Material	4
2.2	Enkät som metod.....	5
2.2.1	Urval.....	6
2.2.2	Enkätens utformning	6
2.2.3	Utförande.....	8
3	Demokratisk fostran	9
3.1	Demokratimodeller.....	9
3.1.1	Deliberativ demokrati.....	9
3.1.2	Deltagardemokrati	10
3.2	Demokratisk fostran i skolan.....	10
3.3	Demokratisk fostran i idrotten.....	11
3.4	Den ideala demokratiska fostran	12
3.4.1	Erfarenheter	13
3.4.2	Egenskaper och värderingar	14
4	Operationella indikatorer på demokratisk fostran	16
4.1	Erfarenheter	16
4.2	Egenskaper och värderingar	17
5	Från teori till praktik	19
5.1	Resultat av enkätundersökning.....	19
5.1.1	Respondenterna	19
5.1.2	Erfarenheter	20
5.1.3	Egenskaper och värderingar	21
5.2	Kommentarer kring undersökningens utformning	22

5.3	Slutsatser	23
6	Referenser	25
	Bilaga 1: Enkät ridsport.....	26
	Bilaga 2: Enkät Fotboll.....	33

1 Utgångspunkter

1.1 Inledning

Att det är önskvärt eller till och med nödvändigt att ett demokratiskt samhälle består av aktiva och engagerade medborgare håller nog de flesta med om. Denna tanke återfinns även i Demokratiutredningen (SOU 2000:1 s. 22-23). I samhället finns flera institutioner som gör anspråk på att fostra ungdomar till att bli dessa aktiva och demokratiska medborgare. Den institution som de flesta kanske tänker på i första hand är skolan men det finns fler. En av dem är föreningslivet och folkrörelsen som varit ett viktigt fundament i den svenska demokratiseringen (SOU 2000:1 s. 196). Men även efter demokratins genombrott och etablering fortsätter föreningslivet att spela en avgörande roll i demokratins fortsatta utveckling.

Vi intresserar oss för den specifika del av föreningsrörelsen som idrotten utgör. Idrottsrörelsen har en viktig funktion i det demokratiska samhället genom att den engagerar ungdomar ideellt och strävar efter att bistå med en demokratisk fostran. Vi ämnar undersöka hur idrotten bidrar i fostran av demokratiska medborgare genom att demokratiska värderingar och förhållningssätt förmedlas.

1.2 Problemformulering

Vikten av att fostra ungdomar i demokratiska värderingar och praxis framhålls av såväl skolan som idrotten (Lpo 94, Prop. 1999/98:107, Riksidrottsförbundet 2009). Vår tes är att ungdomar som är ideellt engagerade i idrottsföreningar till stor del erhåller både de erfarenheter och egenskaper som är önskvärda i den demokratiska fostran vilket vi finner stöd hos i flera vetenskapliga artiklar (Kay – Bradbury 2010 och Walseth 2008). Mer om bakgrunden till vår tes kan läsas i avsnitt 1.4. Utifrån denna tes har vi formulerat två frågeställningar:

- Vad innehåller den demokratiska fostran i teorin?
- Kan vi finna empiriskt stöd för vår tes hos ideellt aktiva ungdomar inom fotbollen och ridsporten?

1.3 Undersökningens syfte och avgränsningar

Syftet med undersökningen är att se om vi kan finna stöd för att ungdomar får en demokratisk fostran genom sitt ideella engagemang i idrottsföreningar. Vi har begränsat undersökningen till att beröra ungdomar inom två idrotter för att kunna finna stöd för att fenomenet demokratisk fostran går att se i praktiken. Vi har inte ambitionen att fastställa ett kausalt samband mellan idrottsengagemang och demokratiskt aktiva medborgare då detta skulle kräva en betydligt mer omfattande undersökning. Vår ambition är snarare att finna stöd för att de ideellt aktiva ungdomarna i vår respondentgrupp kommit i kontakt med de värden och erfarenheter som är önskvärda i en demokratisk fostran. Genom att undersöka ungdomars upplevelse av värden som ingår i demokratisk fostran är vår avsikt att kunna dra slutsatser kring om idrottens mål om demokratisk fostran har fått genomslag i praktiken.

Anledningen till att vi valt att undersöka idrotten istället för skolan är att ungdomar i regel söker sig till och engagerar sig i idrottsföreningar på frivillig basis till skillnad från skolan som är obligatorisk. Vi menar att om man deltar i något på eget initiativ är man också mer angelägen att aktivt delta och engagera sig, därigenom även mer öppen för att anamma idéer och värderingar. Denna frivillighet gäller även för föreningslivet i stort men då undersökningen behövde begränsas ytterligare valde vi att rikta in oss på idrotten. Ytterligare en anledning till valet av idrottsföreningar är att vi själva är intresserade av föreningsidrott i stort och ideellt engagemang då vi själva har erfarenhet av att vara ideellt aktiva.

Vårt val av idrotter, en mans- och en kvinnodominerad, kan även öppna för möjligheter att jämföra respondenternas svar ur ett genusperspektiv. Vi har dock valt att inte beakta genusdimensionen då den faller utanför vår problemformulering samt att undersökningen då hade krävt en annan teoretisk utgångspunkt. Detta utesluter inte ett eventuellt inkluderande av värdet jämställdhet i studien, men inga jämförelser mellan manliga och kvinnliga respondenter som grupp kommer att göras.

1.4 Bakgrund

Vår tes att ungdomar som är ideellt engagerad i idrottsföreningar till stor del erhåller både de erfarenheter och egenskaper som är önskvärda i en demokratisk fostran grundas bland annat på tidigare forskning om socialt kapital¹. Då idrottsföreningar är bra arenor för att skapa socialt kapital (Walseth 2008 s. 3) bör detta även ge bra förutsättningar för demokratiska egenskaper och värderingar att

---

¹ Roberth D. Putnam definierar socialt kapital som nätverk, normer och tillit som byggs upp genom social interaktion (Putnam 1993 s. 167).

spridas. En bakgrund till vad som har lett oss fram till detta resonemang redogörs för nedan.

Att ett aktivt civilsamhälle, genom ett utbrett förenings- och organisationsliv som skapar socialt kapital, främjar demokratiskt deltagande och det demokratiska systemet i stort är en vida omdiskuterad tes (van Deth 2010 s. 641-642). I Demokratiutredningen framhålls dock att föreningslivet länge ansetts som en viktig del av den svenska demokratins framväxt då det främjar medborgarnas möjligheter att delta, vara delaktiga och utöva inflytande (SOU 2000:1 s. 196). Föreningslivets relevans vid demokratisering motiveras ofta med att medborgaranda och socialt kapital främjas (Karvonen 1997 s. 102).

Även efter demokratiseringsprocessen uttrycks frivilligorganisationer av många som ett nödvändigt element i en representativ demokrati då de erbjuder ett forum där åsikter genereras som sedan genomsyrar samhället (Karvonen 1997 s. 95). Jan W. van Deth menar att en representativ demokrati endast kan fungera om medborgarna stödjer systemet och är villiga att delta i det samma (van Deth 2010 s. 641-642). Föreningsmedlemmen blir en del av denna process genom att i den bekanta föreningsmiljön tillskansas politisk kompetens och ges bättre förutsättningar att även kunna delta i liknande demokratiska beslutsprocesser i övriga samhället (Karvonen 1997 s. 94-95). Utvecklingen av politisk kompetens gynnas i en miljö där deltagande är norm (Pateman 1970 s. 105). Ett möjligt exempel på en sådan miljö är idrottsföreningar. van Deth påvisar just att medlemmar i ideella föreningar generellt har en mer positiv inställning till demokrati och är mer intresserade av politik än icke medlemmar (van Deth 2010 s.646). Att ett rikt föreningsliv främjar politisk kompetens och bidrar till demokratiskt aktiva medborgare ger stödjande effekter för demokratiska institutioner (Edwards 2004 s. 74-75). Dessa faktorer kan anses motivera föreningarnas roll i det demokratiska systemet.

Föreningsengagemang har även fler positiva effekter än de ovan nämnda. Till exempel menar Lauri Karvonen att individen genom ett ideellt engagemang lär sig att se sina egna intressen och problem som en del i den större gemenskapens intressen. På så sätt får människor erfarenhet av att forma sina kortsiktiga mål till den gemensamma gruppens långsiktiga målsättningar samt erfarenhet av socialt och demokratiskt deltagande (Karvonen 1997 s. 94-95). Genom att vara aktiv i en idrottsförening deltar individen i processer som skapar sociala nätverk och blir tvungen att lära sig samarbeta med andra vilket bidrar till att personliga egenskaper som ledarskap, självförtroende och empati utvecklas (Kay - Bradbury 2009 s. 125-128). Robert D. Putnam menar att de nätverk och normer om samarbete som skapas inom föreningarna även främjar samarbete i övriga samhället vilket gör det mer effektivt (Putnam 1993 s. 167). Med utgångspunkt i antagandet att värden och värderingar skapas och omskapas i interaktionen mellan individer kan socialt kapital ses som en förutsättning för att normerna som uttrycks önskvärda i en demokratisk fostran ska kunna spridas.

Detta har lett oss fram till vår tes att ungdomar som är ideellt engagerade i idrottsföreningar erhåller både de erfarenheter och egenskaper som är önskvärda i den demokratiska fostran.

2 Undersökningens design – Metodval

För att besvara våra frågeställningar kommer vi först, genom att studera dokument som berör demokratisk fostran, teoretiskt konstruera den ideala demokratiska fostran. Sedan kommer vi genom en enkätundersökning söka stöd för att denna demokratiska fostran har fått genomslag i praktiken.

2.1 Analys av dokument

När vi ska besvara frågan om vad den ideala demokratiska fostran innebär teoretiskt har vi valt att studera vilka värden som framhävs som viktiga hos demokratiska medborgare i läroplanen och styrdokument för idrottsrörelsen. Vi har gjort detta i form av en kvalitativ textanalys.

När vi analyserat texterna har vi använt oss av ett öppet förhållningssätt. Alltså har vi inte utgått från på förhand bestämda svars kategorier utan låtit texternas innehåll styra vilka svar som är relevanta (Esaiasson et al. 2007 s. 244-245). Att vi valt detta förhållningssätt är för att inte missa intressanta värden som kanske hade kunnat förbises vid användning av ett mer strikt analysredskap. Analysen har dock delvis styrts av vår teoretiska utgångspunkt i de deliberativa och deltagardemokratiska idealen som redogörs för i kapitel 3. Detta har dock inte givit några större utslag på resultatet, då samma ideal visade sig vara centrala även i de berörda dokumenten.

Vilka värden vi har valt ut baseras på hur frekvent de förekommer i dokumenten samt att vi har tagit hänsyn till vilka värden som uttrycks mest centrala för demokratisk fostran.

2.1.1 Material

För att välja vilket material som var aktuellt att analysera sökte vi dokument med ett uttalat syfte att ge ungdomar en demokratisk fostran. Detta finns i både Läroplanen och idrottens styrdokument (Lpo 94 s. 5, Riksidrottsförbundet 2009 s. 14 och Prop. 1999/98:107 s. 27). Även om det är idrottsföreningar vi är intresserade av att studera ville vi komplettera med läroplanen (Lpo 94) för att få en mer heltäckande bild. Detta för att vi vill finna värden som anses önskvärda i samhället sett i ett större perspektiv och inte bara för just idrottsrörelsen. Skolan är den institution som flest ungdomar i samhället kommer i kontakt med, därefter är idrotten den största ungdomsorganisationen i Sverige (Sandström – Nilsson 2008 s. 15).

De dokument vi valt att studera från idrotten är Riksidrottsförbundets eget idéprogram *Idrotten vill* (2009) samt regeringens proposition *En idrottspolitik för 2000-talet – folkhälsa, folkrörelse och underhållning* med de idrottspolitiska målen (Prop. 1999/98:107). Vi anser att dessa är centrala då de omfattar hela idrottsrörelsen och inte enbart en specifik sport. Det är också bra att det är ett dokument från idrottsrörelsen själva och ett politiskt styrdokument som kan komplettera varandra.

Då textmaterialet är omfattande har vi valt att begränsa analysen till vissa delar. För skolan har vi studerat *Läroplanen för det obligatoriska skolväsendet, förskoleklassen och fritidshemmet*, Lpo 94. Vi har valt att inte använda oss av *Läroplan för förskola*, Lpfö 98, och *Läroplan för de frivilliga skolformerna*, Lpf 94. Vi har valt Lpo 94 eftersom den berör flest barn och ungdomar och även i huvudsak gäller de åldersgrupper vi avser att studera i vår empiriska studie, till skillnad från Lpfö 98. I regeringens proposition om idrottspolitiken (Prop. 1999/98:107) har vi analyserat kapitel 5 – *En nationell syn på motion och idrott för 2000-talet*, samt kapitel 7 – *Idrotten, vår största folkrörelse*. Valet av dessa kapitel grundar sig på att det är dem som mest berör just normer och värderingar, medan andra kapitel exempelvis tar upp mer ekonomiska och juridiska aspekter av idrottsrörelsen.

2.2 Enkät som metod

När vi har konstruerat den ideala demokratiska fostran ska vi genomföra en enkätundersökning. Vårt främsta syfte med enkäterna är att pröva vår tes kring att de som är ideellt aktiva erhåller en demokratisk fostran. Det vi ämnar mäta är deras *upplevelse* av de värden som uttrycks i vår teoretiska mall av en demokratisk fostran. Detta då vi inte tror att det objektivt går att mäta normer och värderingar, däremot upplevelsen av dessa. Utifrån enkätsvaren hoppas vi kunna dra slutsatser kring vilka egenskaper som fått genomslag i praktiken och om vår tes har förklaringskraft i de specifika fallen. De som svarar på enkäterna betecknas som respondenter då det är svarspersonerna och deras upplevelser och uppfattning av företeelsen som vi vill studera (Esaiasson et al. 2007 s. 258). Vi kommer med andra ord inte komma fram till en objektiv sanning men detta är inte heller vårt syfte.

En av de främsta anledningarna till att vi valt enkäter framför intervjuer är att enkäter är mer tidsbesparande. En annan anledning till metodvalet är att motverka intervjuareffekten där intervjuaren omedvetet kan leda respondenten till att svara på ett visst sätt eller svara på ett sätt som denne tror att intervjuaren vill² (Bryman 2002 s. 146). En nackdel vi ser med att använda enkäter är att de inte kan vara lika

---

² Vi själva har stora erfarenheter av ridsporten och dess ideella verksamhet. Även om vi självklart hade försökt ha ett neutralt förhållningssätt vid eventuella intervjuer så ville vi inte riskera att våra åsikter skulle påverka respondenternas svar.

omfattande eller innehålla samma frekvens av öppna frågor som en intervju då de inte får bli för långa. Detta ställer extra stora krav på frågornas utformning och exakthet samt att frågeställningen engagerar respondenten (Bryman 2002 s. 147). Samtidigt framhålls enkäter som en bra metod om frågeundersökningen rör känsliga frågor om till exempel värden och normer då respondenten tenderar att svara ärligare och delge mer information än vid en intervjusituation (Bryman 2002 s. 147 och Esaiasson et al. 2007 s. 266, 301).

2.2.1 Urval

Vikten av en demokratisk fostran inom aktiviteter som involverar ungdomar, exempelvis skola och idrott, framhålls ofta då värderingar och normer formas i tidig ålder (Riksidrottsförbundet 2009 s. 14 och SOU 2000:1 s. 242). Inom idrotten menas med ungdomar de i åldern 13-20 år (Riksidrottsförbundet 2009 s. 23). Med detta som grund ämnar vi lämna enkäter till ideellt aktiva ungdomar inom detta åldersspann.

Vidare specificerar vi urvalet av respondenter genom att välja en fotbollsförening och en ridklubb, dock har under arbetets gång ytterligare en ridklubb inkluderats i undersökningen för att öka svarsfrekvensen. Valet av idrotter grundas på att fotboll, innebandy och ridsport har flest utövare i åldern 13-20 år i Sverige (Riksidrottsförbundet 2008 s. 4). Motivet till att välja en lagsport och en huvudsakligen individuell sport är att detta ger möjligheter att se eventuella skillnader mellan dessa samt att tidigare forskning pekar på en skillnad vad gäller typen av socialt kapital som skapas i de olika idrottsformerna vilket kan ha inverkan på resultaten av enkäterna (Walseth 2008 s. 8-11).

Vi ser en fördel med att välja föreningar inom samma stad då vi på så sätt kan minimera regionala skillnader som annars hade kunnat ge utslag på svaren till exempel stora geografiska eller demografiska skillnader. Vi är dock väl medvetna om att det även inom Lund finns variationer vad gäller de ovan nämnda faktorerna. De föreningar som ingår i undersökningen är *Lunds Civila Ryttarförening*, *Torns Ryttarförening* och *Lunds Boll- och Idrottssällskap*.

2.2.2 Enkätens utformning

I enkäten förekommer så väl slutna som öppna frågor för att skapa variation för respondenten samt för att det ger oss möjligheter att åtnjuta fördelarna som följer med båda frågetyperna, men självklart följer även vissa nackdelar. De fördelar som enligt litteraturen finns med öppna frågor är att respondentens svar inte är beroende av forskarens eget resonemang genom de förbestämda svarsalternativen samt att denna frågetyp öppnar möjligheter till oväntade svar (Bryman 2002 s. 158). Men nackdelarna med öppna frågor i enkäter är att alla respondenter inte är lika utförliga i sina svar samt att svaren kan vara svårare att tolka (Esaiasson et al. 2007 s. 278). Denna tolkningsproblematik är inte närvarande på samma sätt vid slutna frågor då forskaren i förväg har kodat betydelsen av de olika

svarsalternativen. På så sätt blir svaren lättare att bearbeta och jämföra. Fasta svarsalternativ kan även hjälpa respondenten att förstå frågans innebörd (Bryman 2002 s. 159-160). Den uppenbara risken för att respondenten inte tycker att något av svarsalternativen passar in är en klar nackdel. Denna problematik understryker vikten av att svarsalternativen måste vara uttömmande och ömsesidigt uteslutande (Esaiasson et al. 2007 s. 277). Ett sätt att minska risken för denna typ av mätfel är att ha med ett "övrigt/annat"-alternativ där respondenten får möjlighet att själv skriva ett svar (Bryman 2002 s. 162). På vissa frågor har vi valt att ha detta för att minska risken för framtvungade svar om respondenten inte tycker något alternativ stämmer. Då vår analys av svaren kommer vara av kvalitativ karaktär och inte statistiskt kvantitativ har vi ändå möjlighet att avgöra om svaret indikerar det frågan ämnar mäta.

Eftersom respondenterna själva kommer läsa svarsalternativen finns vissa nackdelar att ta hänsyn till. Dels är det relativt sett fler som väljer de först uppräknade svarsalternativen än de senare. Ett sätt att lösa detta kan vara att variera så att olika grupper av svarspersoner får alternativen i olika ordning (Esaiasson et al. 2007 s. 277). Detta anser vi dock inte blir applicerbart på vår undersökning då antalet respondenter är litet samt att vi har högst fem alternativ per fråga. Även ordningsföljden på frågorna i en enkät eller intervju kan ha betydelse för de svaren man får (Esaiasson et al. 2007 s. 277). Vid en enkätundersökning kan inte intervjuaren helt styra i vilken ordningsföljd respondenten svarar på frågorna eftersom respondenten har tillgång till hela enkäten och kan välja vilken ordning denne vill svara på frågorna (Bryman 2002 s. 147). En tydlig struktur och engagerande frågor kanske motverka denna effekt, vilket vi självklart har eftersträvat.

När vi har utformat enkäten har vi försökt vara noga med både frågeformuleringar, instruktioner och svarsalternativ då tydligheten i frågorna är avgörande för om respondenten kan svara då det vanligtvis inte finns någon intervjuare som kan förklara eller förtydliga frågorna eller svarsalternativen (Bryman 2002 s. 148).

Ett annat problem att ta hänsyn till är att de flesta personer hellre instämmer med än tar avstånd från olika påståenden. Därför bör man undvika samtyckesfrågor där svarsalternativen är av typen "instämmer helt", "instämmer delvis" och "tar avstånd" (Esaiasson et al. 2007 s. 275). Detta har vi löst genom att formulera svarsalternativen till påståendefrågorna som hur ofta något stämmer istället för hur väl det stämmer med deras egen uppfattning. Detta menar även Esaiasson et al. är ett bra sätt att kringgå problematiken (2007 s. 275).

Då ridsportens och fotbollens verksamhet ser olika ut har vi valt att anpassa vissa frågor, särskilt de som utgörs av scenarion, utifrån vilken sport respondenterna tillhör. Dock har vi varit noga med att frågorna inte ska bli så olika till karaktären att de mäter olika saker.

Vi kommer inte bara ställa frågor som indikerar på de erfarenheter och egenskaper som vi är ute efter att undersöka, utan även frågor kring respondenterna själva för att kunna om det skulle visa sig finnas stora skillnader inom gruppen kunna se om detta kan bero på antalet timmar eller annat. Dessa

frågor ger även läsaren en bild av urvalet att ta med i bedömningen av undersökningens resultat.

2.2.3 Utförande

Skillnaderna mellan ridsportens och fotbollens verksamheter blev tydliga när vi skulle kontakta respondenter till undersökningen. Det visade sig vara svårt att komma i kontakt med ideellt aktiva ungdomar inom fotbollen då det inte verkar vara en självklarhet att det är just ungdomar som sitter i ungdomssektioner eller ungdomsstyrelser på samma sätt som inom ridsporten. Detta resulterade i att vi var tvungna att gå genom tränare eller samordnare för att få kontakt med ungdomarna inom fotbollen och det var ofta här det tog stopp. Vi var i kontakt med flera föreningar innan vi hittade en där ungdomar var tränare för de yngre lagen. Med ridsporten var det betydligt lättare då vi kunde ta direkt kontakt med ungdomarna genom ordförande i ungdomssektionerna i respektive förening.

Kontakten med föreningarna utgjordes av mail som följdes av telefonsamtal. I de flesta fall har enkäterna skickats via mail och respondenterna har sedan skickat de ifyllda enkäterna till oss. De enkäter som besvarades av ungdomar inom fotbollen lämnades ut av oss personligen vid föreningen och fylldes i på plats. Denna skillnad skulle kunna ha påverkan på svaren då den så kallade intervjuareffekten kan ha fått genomslag då vi själva närvarade när respondenterna fyllde i enkäterna. Det är möjligt att svaren kan ha påverkats på flera sätt, till exempel om respondenten inte kände sig lika anonym som om denne hade skickat in svaren över mail.

3 Demokratisk fostran

Vi har nu kommit fram till uppgiften att konstruera den demokratiska fostran. Vi kommer att börja med att redogöra för de demokratiideal som anses önskvärda som bas för den demokratiska fostran. Därefter går vi vidare med att analysera Läroplanen och idrottens styrdokument var för sig. För att sedan utifrån denna teoretiska bakgrund konstruera den ideala demokratiska fostran.

3.1 Demokratimodeller

För att kunna definiera vad den ideala demokratiska fostran bör innehålla måste vi först definiera vilken typ av demokratiskt ideal vi avser ska bejakas. Demokratiutredningen beskriver en önskvärd demokrati som en med starka inslag av deltagande och deliberation (SOU 2000:1 s. 23). Denna uppfattning ansluter även vi oss till då vi är intresserade av att undersöka demokratisk fostran i det svenska samhället. Då känns det relevant att utgå från ett demokratiideal som anses eftersträvansvärt i just detta.

3.1.1 Deliberativ demokrati

Deliberation kan beskrivas som politiska samtal och den deliberativa demokratin kan ses som en kritik mot uppfattningen att människors åsikter i frågor inte påverkas av den demokratiska processen (Teorell 2003 s. 326-327). Den deliberativa idétraditionen betonar just processen där individers preferenser skapas och omskapas i interaktion med andra individer (Karlsson 2003 s. 214). En grundläggande idé är att denna interaktion ska bestå av rationell argumentation med syfte att övertyga varandra. På så sätt är det uttalade målet med interaktionen att nå konsensus kring ett visst beslut (Karlsson 2003 s. 220). För att det ska vara möjligt att tala om en demokratisk deliberation måste samtliga som berörs av ett beslut ha möjlighet att delta i den deliberativa beslutsprocessen (Karlsson 2003 s. 221).

De resultat som en deliberativ demokratisk process förväntas ge är t ex att beslutens kvalitet förbättras genom att den allmänna opinionen blir mer genomtänkt. Beslutens legitimitet ökar också och alla förekommande intressen får möjlighet att tas upp till diskussion (Teorell 2003 s. 331).

3.1.2 Deltagardemokrati

Vad deltagardemokrater avser med deltagande är inte att medborgarna tillåts vara med och försöka påverka beslutsfattarna utan att de själva får vara med och fatta besluten. Det innebär dock inte att det är oförenligt med en representativ demokrati. Istället förespråkas att medborgarnas möjligheter att delta i beslutsfattandet på lokal och främst småskalig nivå bör ökas, men detta kan ske utanför det representativa politiska systemet (Teorell 2003 s. 326). Carole Pateman (1970) undersöker t ex demokrati på arbetsplatsen. Hon menar att kompetensutveckling även inom andra områden stärker den politiska kompetensen (Amnå 2003 s. 115).

Genom sitt deltagande utvecklar människor vissa personliga och sociala egenskaper som av de flesta anses önskvärda hos medborgarna i en demokrati (Teorell 2003 s. 330). Medborgarna utbildas i och ges möjlighet att öva på demokratiska procedurer vilket gör dem ännu bättre på att delta i beslutsfattandet. Detta gör det deltagardemokratiska systemet självförsörjande av bra medborgare, fostrade av deltagande, vilket ger hela systemet stabilitet (Pateman 1970 s. 42-43). Stabiliteten kommer av att om nya aktörer på den politiska arenan redan har blivit utbildade och förberedda för uppgiften så kommer deras deltagande inte utgöra ett hot mot systemet (Pateman 1970 s. 105).

Både de deltagardemokratiska och deliberativa demokratiidealerna ställer stora krav på medborgarnas delaktighet i de politiska processerna. För att kunna delta på önskvärt sätt krävs att medborgarna får någon form av demokratisk fostran. Vad som bör ingå i denna enligt skolans och idrottens styrdokument kommer behandlas i kommande avsnitt.

3.2 Demokratisk fostran i skolan

I *Läroplanen för det obligatoriska skolväsendet, förskoleklassen och fritidshemmet (Lpo 94)* definieras de normer och mål som ska styra all aktivitet inom skolans ramar och där med den demokratiska fostran som ska präglade denna. En av skolans primära uppgifter är att fostra eleverna enligt de värden som utgör grunden för det demokratiska samhället (Lpo 94 s. 3). Kopplingen mellan att ha erfarenheter av demokratiska arbetsformer som förberedelse inför ett aktivt deltagande i samhället och ansvarskänsla uttrycks tydligt:

Det är inte tillräckligt att i undervisningen förmedla kunskap om grundläggande demokratiska värderingar. Undervisningen skall bedrivas i demokratiska arbetsformer och förbereda eleverna för att aktivt delta i samhällslivet.
(Lpo 94 s. 5)

Här finns med andra ord inslag av deliberativa demokratiideal och deltagardemokratisk praktik, som tidigare behandlats i kapitlet ovan, genom att

den demokratiska kontexten framhålls. Vidare uttrycks att alla elever ska ta ansvar, vara delaktiga och kunna påverka den egna utbildningen enligt demokratiska principer. Elevernas utveckling mot demokratiska medborgare förutsätter även att de lär sig ta ansvar för sitt eget arbete och för skolmiljön (Lpo 94 s. 13). Vissa dygder som skolan förväntas främja bland eleverna definieras, däribland egenskaper som generositet, solidaritet både inom och utanför den egna gruppen, känsla för rätt och fel, tolerans, sympati, förståelse för andra människor och ansvarstagande. Utöver detta även visa aktning för människans egenvärde och okränkbarhet, alla människors lika värde samt jämställdhet mellan män och kvinnor (Lpo 94 s. 3 och 8). Dessa egenskaper kan utvecklas genom främjandet av ett fritt tänkande, åsiktsbildning och mötet med andras åsikter, vilket lyfts som vitalt för elevernas utveckling mot ansvarskännande och demokratiska samhällsmedlemmar (Lpo 94 s. 4).

Elevernas utveckling mot att kritiskt kunna granska information om omvärlden och att se konsekvenser av olika alternativ ses som viktig för att de ska kunna ta initiativ och ansvar i ett modernt samhälle med ett omfattande informationsflöde (Lpo 94 s. 5). Det uttrycks på så sätt viktigt att eleverna ”ges förutsättningar att utveckla sin förmåga att arbeta självständigt och lösa problem” (Lpo 94 s. 6). Detta fokus på att påverka individens värderingar på ett djupare plan uttrycks tydligt i avsnittet *Normer och Värden*.

Skolan ska aktivt och medvetet påverka och stimulera eleverna att omfatta vårt samhälles gemensamma värderingar och låta dem komma till uttryck i praktisk vardaglig handling. (Lpo 94 s. 8)

Eleverna ska självständigt göra medvetna ställningstaganden genom att se till sina personliga erfarenheter och kunskaper. Vidare ska eleverna efter avslutad skolgång visa respekt och omsorg för sin närmiljö samt miljön i ett större perspektiv. Läraren ska arbeta för att skapa en miljö som främjar känsla av samhörighet, solidaritet och ansvar så väl inom den egna gruppen som för individer utanför denna. Eleverna ska fostras till att aktivt motverka trakasserier och förtryck samt respektera den enskilda individen. Lärarens utgångspunkt i ett demokratiskt förhållningssätt i det vardagliga arbetet ska skapa en kontext där eleverna får möta och praktisera demokratiska metoder för att skapa sig normer och värderingar i denna anda (Lpo 94 s. 8 och 13).

3.3 Demokratisk fostran i idrotten

I regeringens proposition formuleras tre grundstenar som den nationella idrottspolitikens bör vila på. Den första handlar om idrottens centrala roll för att främja en god folkhälsa och den tredje om vikten av att skilja på breddidrott och kommersiell elitidrott. Det är dock den andra grundstenen vi är mest intresserade av som lyder som följer:

Ett aktivt stöd till en fri och självständig idrottsrörelse byggd på ideellt engagemang och som bedriver en bred verksamhet, som värnar om god etik, som ger lika förutsättningar för flickor och pojkar, kvinnor och män, som arbetar aktivt för integration samt värnar om demokratisk fostran. (Prop. 1999/98:107 s. 27)

Man lyfter fram att idrotten är den verksamhet i samhället som skapar flest tillfällen till möten mellan människor från olika åldrar och samhällsgrupper. Den funktion man menar att idrotten har och bör ha för deltagarna är till exempel att skapa gemenskap som i sin tur skapar respekt och förståelse för andra människor. Ärlighet och rent spel är andra värden som betonas, även förmågan att göra etiska ställningstaganden om t ex droganvändning. Jämställdhet mellan kvinnor och män ska också främjas, liksom integration (Prop. 1999/98:107 s. 36-37).

Möjligheter till inflytande och delaktighet anses också centralt vilket synliggörs i följande citat:

Det är en viktig del av idrottsrörelsens demokratiska fostran att varje människa kan påverka såväl genom en demokratiskt uppbyggd mötesverksamhet som i den vardagliga träningen och tävlingen. Det är således väsentligt att varje deltagare blir delaktig i de beslut som formar verksamheten. (Prop. 1999/98:107 s. 37)

I *Idrotten vill* är det liknande värden som lyfts fram. Att idrotten ska vara öppen för alla och präglas av respekt för människors lika värde är övergripande (Riksidrottsförbundet 2009 s. 5). Värdegrunden formuleras i fyra kategorier: demokrati och delaktighet, allas rätt att vara med, rent spel samt glädje och gemenskap. Med demokrati och delaktighet menas att alla får vara delaktiga i att utforma och ta ansvar för sin verksamhet och att allas röst har lika värde (Riksidrottsförbundet 2009 s. 12). Man framhäver också vikten av att medlemmarna tar avstånd från och motverkar mobbning och annan kränkande behandling (Riksidrottsförbundet 2009 s. 14).

Genomgående i dokumentet är de värden som är mest återkommande allas rätt till delaktighet och inflytande, ansvarstagande, respekt för sina medmänniskor, jämställdhet samt ärlighet och rent spel (Riksidrottsförbundet 2009).

3.4 Den ideala demokratiska fostran

Ur de demokratimodeller vi ovan har redogjort för kommer vi i vår konstruktion av demokratisk fostran att ta fasta på samtals- och argumentationsprocessen från deliberativ demokrati samt delaktigheten vid beslutsfattande i frågor som påverkar den egna verksamheten från deltagardemokratin. Eftersom Demokratiutredningen förespråkar liknande ideal så kan det vara intressant att jämföra vad vi har kommit fram till i vår textanalys med vad de menar bör ingå i en demokratisk fostran. I Demokratiutredningen definieras tre kategorier av medborgardygder som utgör basen för en beständig demokrati. Dessa är kritisk rationalism, laglydighet och solidaritet. Under kritisk rationalism placeras dygder som att ifrågasätta, engagera sig, ta ansvar och att eftersträva en förståelse för andra människors perspektiv

(SOU 2000:1 s. 19-20). Dessa dygder stämmer väl överens med de värden och egenskaper som framhålls i läroplanen och idrottens styrdokument. Indelningen av de medborgerliga dygderna har inspirerat vår modell av den demokratiska fostran. I den skiljer vi på vad man menar att ungdomarna behöver få möjlighet att prova och öva på och vilka egenskaper man menar att de genom dessa erfarenheter utvecklar. Den modell av demokratisk fostran som nu konstrueras utgör även de teoretiska ramarna för den efterföljande empiriska undersökningen.

3.4.1 Erfarenheter

I demokratiutredningen lyfts fram att medborgarna i en demokrati måste få möjlighet till deltagande, inflytande och delaktighet (SOU 2000:1 s. 33). Detta anses viktigt även inom skolan och idrotten. Dessa erfarenheter stämmer även väl överens med både de deliberativa och deltagardemokratiska teorierna.

Efter analysen har vi kommit fram till att det inom den demokratiska fostran ska ges möjlighet till deltagande, inflytande och övning av demokratiska arbetssätt.

Deltagande beskrivs något olika i de tre dokumenten men andemeningen är densamma. I idrotten betonas att verksamheten ska vara öppen för alla samt vikten av att alla har rätt att delta och är välkomna. Skolan som faktiskt är till för alla enligt lag betonar att ”[d]e demokratiska principerna att kunna påverka, ta ansvar och vara delaktig, skall omfatta alla elever” (Lpo 94 s. 13). Det vi i vår modell menar med deltagande inkluderar båda dessa aspekter, med andra ord att alla ska vara välkomna och har möjlighet att delta.

Med *inflytande* avses inom båda institutionerna främst inflytande över den egna verksamheten. Inom skolan handlar det om inflytande över den egna utbildningen och inom idrotten den egna föreningen och sin träning. Med inflytande menas således i vår modell att det ska finnas möjligheter att påverka verksamheten och att framförda åsikter lyssnas på och respekteras oavsett om någon förändring kommer till stånd.

Båda institutionerna framhåller vikten av att ungdomarna ges möjligheter att öva på *demokratiska arbetssätt*. Inom skolan betonas vikten av att inte bara undervisa om demokrati utan att hela verksamheten ska bedrivas i enlighet med demokratiska arbetsformer. I likhet med skolan lyfter idrotten fram att hela verksamheten ska vara demokratisk och att möjligheter finns att påverka genom demokratiska arbetssätt. Vikten av att tidigt ges träning i demokratiska arbetssätt och mötesverksamhet betonas särskilt. I vår modell utgörs denna kategori av att ungdomarna ska ges möjlighet att delta i styrelse- och mötesverksamhet samt att kunna påverka genom deliberation.

3.4.2 Egenskaper och värderingar

Vi kan efter analysen av skolans och idrottsrörelsens styrdokument i de föregåendeavsnitten urskilja sju olika värderingar och egenskaper som betonas särskilt.

Den första av dessa är *ansvarskänsla*. Både skolan och idrotten lägger stor vikt vid ansvarstagande som en nyckelegenskap. Skolan framhåller personligt ansvar för egna arbetet och skolmiljön. Inom idrotten framställs begreppet på ett liknande sätt i meningen att ta ansvar för sig själv och sin grupp samt för egen och gemensam utrustning. Ansvarskänsla för verksamhet anses inom idrotten viktigt till skillnad från i skolan där detta ansvar i större utsträckning åläggs lärarna. Idrottens version som även innefattar ansvar för verksamheten utgör vår definition av ansvarskänsla.

Ett annat värde som är eftersträvansvärt enligt samtliga studerade institutioner är *jämställdhet* mellan könen. Enda skillnaden vi kan urskilja mellan de båda institutionerna är att idrotten menar att själva tävlingsmomentet kan behöva anpassas efter olika fysiska förutsättningar. Med jämställdhet i vår modell menas att alla ska bemötas lika och ges samma möjligheter oavsett kön.

Solidaritet för svaga samt inom och utanför den egna gruppen betonas starkt i Läroplanen. Idrotten däremot använder inte det specifika begreppet solidaritet. Vi menar dock att det är en egenskap som är önskvärd och trolig att utveckla även inom idrotten. Sammanslutningar i lag och föreningar skapar starka band (Walseth 2008 s. 9) som även kan förväntas generera solidaritet. Denna solidaritet bör även sträcka sig utanför den egna gruppen. Solidaritet innebär i huvudsak att vara beredd att hjälpa och stödja andra (Nationalencyklopedin). Detta är även vår definition av solidaritet och i vår modell inbegriper detta både inom och utanför den egna gruppen samt med utsatta. I Läroplanen framhävs även generositet gentemot sina medmänniskor som en viktig egenskap. Detta inkluderar vi i solidaritet då vi med generositet här menar huruvida man ställer upp för andra utan motkrav.

Alla människors lika värde fastställs som grundläggande redan i inledningen i både Läroplanen och Idrotten vill. Detta är därför ett givet värde även i vår modell.

Förståelse för andras situation är ett begrepp som vi har konstruerat utifrån skolans tanke om inlevelse och att sätta sig in i andra människors situation, samt idrottens tanke kring att glädjas med och stötta varandra i medgång och motgång. I de idrottspolitiska målen betonas att möten över åldersgränser och mellan olika kulturella grupper som ger en ökad förståelse för andra är ett av dess positiva bidrag till samhället. Med andra ord är detta en önskvärd egenskap att utveckla. Utan en vilja att förstå andra människors situation och synpunkter blir en demokratisk deliberation omöjlig att uppnå vilket gör detta till en given egenskap i vår modell.

Rättskänsla och ärlighet framhävs som viktigt inom båda institutionerna. Inom idrotten betonas i samband med detta särskilt rent spel som angeläget. I dokumenten sägs också att eleverna/medlemmarna ska utveckla ett kritiskt förhållningssätt och en förmåga att göra medvetna ställningstaganden, även kunna

ta ställning i etiska frågor. Även detta räknar vi in i kategorin rättskänsla och ärlighet. Detta grundar vi på att ett kritiskt förhållningssätt är en förutsättning för att kunna ta ställning till vad som är rätt och fel.

I både skolans och idrottens dokument uttrycks att ungdomarna ska lära sig att motarbeta och ta avstånd från förtryck och mobbning, detta har vi valt att kalla för *civilkurage*. Valet av begrepp motiverar vi genom att protester mot mobbning kan innebära en personlig risk för att själv bli utsatt vilket gör att civilkurage krävs i situationen.

4 Operationella indikatorer på demokratisk fostran

Nedan följer en genomgång av hur vi har operationaliserat de olika kategorierna i den demokratiska fostran samt hur vi konstruerat enkätfrågorna utifrån detta. Enkäterna i sin helhet finns som bilagor.

4.1 Erfarenheter

Ungdomarna bör enligt vår teoretiska konstruktion i sin demokratiska fostran få erfarenhet av deltagande och inflytande samt av att arbeta med demokratiska arbetsformer.

Eftersom *deltagande* inkluderar att verksamheten ska vara öppen för alla har vi valt att operationalisera detta genom att fråga om respondenterna upplever att alla är välkomna i föreningen och om det finns aktiviteter som passar alla (fråga 9 och 10). Om svaren på frågorna är jakande kan detta ses som ett tecken på att bra möjligheter för deltagande finns. Även vissa av frågorna kring inflytande (fråga 11) och demokratiska arbetsformer (fråga 14) kan indikera deltagande. Detta eftersom att man genom att ha försökt påverka per automatik har deltagit och att om man varit på ett årsmöte så är detta en form av deltagande.

För att operationalisera *inflytande* har vi ställt frågor kring om de själva har försökt påverka något i sin förening (fråga 11), om de upplevde att de lyssnades på (följdfråga 11) samt om de skulle kunna tänka sig att påverka något i framtiden (fråga 12). Om de upplever att de lyssnades på när de har försökt påverka något i sin förening så indikerar detta att de upplever ett visst inflytande. Om de kan tänka sig att försöka påverka något i framtiden så har de inte blivit avskräckta från inflytande utan ser det som en reell möjlighet. Även följdfrågan på fråga 14, som handlar om huruvida de upplever att de kan påverka vid ett årsmöte, behandlar inflytande.

För att mäta om de har möjlighet att öva på *demokratiska arbetsätt* har vi dels frågat om de har deltagit vid traditionella demokratiska forum (årsmöte) och om de anser att detta är bra forum för att påverka (fråga 14). Dessutom tror vi oss kunna utläsa något om deras erfarenheter av demokratiska arbetsformer genom vilka svar de ger på hur de har försökt påverka (följdfråga 11) och hur de tror att det finns störst möjligheter att påverka i föreningen (fråga 13). Om de här ger exempel på demokratiska arbetsformer tolkar vi det som att de har givits möjlighet att öva på dessa. Ger de andra exempel är de troligtvis inte särskilt bekanta med dessa arbetsformer. Det vi menar kan vara exempel på demokratiska

arbetsformer är t ex styrelsearbete eller olika former av diskussioner som kan ses som deliberation.

4.2 Egenskaper och värderingar

Vilka egenskaper och värderingar en person egentligen har kan vara svårt att mäta då vi inte kan garantera att respondenterna svarar ärligt och inte heller att de själva är fullt medvetna om dessa. Vi har undvikit att ställa direkta frågor av typen ”Tycker du att alla människor är lika mycket värda?” och istället till stor del använt oss av påståenden och fiktiva scenarion. Vår förhoppning är att få mer sanningsenliga svar då respondenterna får ta ställning till fiktiva situationer istället för att berätta om hur de agerat i faktiska situationer som kan tänkas vara mer känsliga att återge när de rör just värderingar.

Som vi skrivit i föregående kapitel kan *ansvarskänsla* bland annat handla om att kunna ta ansvar för sitt eget handlande och arbete samt den gemensamma utrustningen. Frågorna kring detta är utformade som fiktiva situationer där vissa svarsalternativ indikerar på ansvar i den specifika situationen. Ett scenario rör deras ansvarskänsla för sitt eget arbete som dessutom påverkar verksamheten och andra (fråga 25), ett annat rör ansvarskänsla för gemensam utrustning (fråga 26).

Jämställdhet har vi valt att operationalisera i första hand genom deras upplevelse av huruvida deras egen förening är jämställd (fråga 15 och 16). Nekande svar på dessa tyder på att de inte fostras i en jämställd miljö. Om respondenterna svarar nekande ställer vi följdfrågor kring om de tycker det är godtagbart att det finns könsskillnader. Ett jakande svar på följdfrågorna tyder på att de själva inte lägger så stor vikt vid jämställdhet.

Vi har valt att operationalisera *solidaritet* som att man ställer upp för andra. Frågorna behandlar solidaritet inom olika grupper (fråga 18 och 19) samt om man är beredd att ställa upp för någon utan att vinna något på det själv (fråga 20 och 22) då även generositet ingår i denna kategori. Fråga 20 och 22 kan sägas mäta samma sak men är olika formulerade. Detta kan hjälpa oss att upptäcka och om svaren på frågorna är ett resultat av hur de är ställda (Esaïsson et al. s. 274).

Vi tror att det är svårt att få ett uppriktigt svar på en direkt fråga kring *alla människors lika värde*. Dels på grund av respondentens vilja att svara politiskt korrekt och dels att begreppet alla människors lika värde i sig är väldigt positivt laddat och dessutom vagt preciserat. Vi har därför försökt precisera begreppet genom att begränsa det till att respondenten prioriterar allas rätt till lika behandling framför andra värden som till exempel bra idrottsliga prestationer. Våra frågor handlar om huruvida man förtjänar att behandlas olika beroende på hur duktig man är på sin idrott (fråga 17 och 30). Vi har konstruerat påståenden och fiktiva situationer där vi vill se huruvida värdet om likabehandling går före andra värden som till exempel viljan att vinna.

Som indikator på *förståelse för andras situation* har vi inte konstruerat någon specifik fråga som ämnar mäta just denna egenskap. Istället tror vi oss kunna utläsa något om deras vilja att sätta sig in i andra människors situation ur svaren

på frågorna 23, 24 och 30. De här frågorna ämnar egentligen indikera civilkurage och respekt för människors lika värde. Vissa av svarsalternativen kan dock även visa på sympati och förståelse för andras situation. Vi måste då vara noga med att inte dra för stora slutsatser utifrån svaret på endast en av frågorna då det kan indikera någon annan egenskap. Får vi däremot svar som indikerar förståelse för andra på alla tre frågorna ger det större möjligheter att dra slutsatser.

Då idrottens styrdokument i samband med *rättskänsla och ärlighet* framhåller vikten av rent spel så har vi valt att använda detta som vår operationalisering. Indikatorerna på rättskänsla blir därför om de skulle ingripa i en situation där någon fuskar (fråga 27, 28 och 29). Även fråga 24 under civilkurage kan ses som en indikator på rättskänsla men mer i mening av laglydighet. Att göra medvetna etiska ställningstaganden och ha ett kritiskt förhållningssätt räknas även in i denna kategori. Problematiken kring operationaliseringen av ett kritiskt förhållningssätt bestod för vår del i att det var svårt att hitta på ett trovärdigt scenario då vi inte såg det gångbart att fråga rakt ut om de förhåller sig kritiskt till vad andra säger. Vi ville inte genom frågans utformning avslöja vilket alternativ som var det uppenbart ”rätta”. Vår fråga blev därför att bli ett påstående om att om alla gör något så är det rätt (fråga 21). Denna fråga kan fortfarande uppfattas vara rakt på sak men den uttrycker motsatt värdering mot vad de förväntats tillskansat sig vilket gör att de får tänka till lite i sitt svar. Litteraturen framhåller att respondenten är mer benägen att hålla med än att neka vid en sant/falskt formulering (Esaiasson et al. 2007 s. 277).

Civilkurage handlar bland annat om att ta avstånd från förtryck och mobbning vilket vi har valt som vår operationalisering. Som indikatorer på detta har vi formulerat fiktiva situationer kring mobbning och trakasserier för att se hur de skulle hantera situationen (fråga 23 och 24). Om de protesterar mot den orättvisa behandlingen indikerar detta civilkurage. Detta kan även visa sig i fråga 28 och 29 om fusk. När vi har konstruerat frågorna 23 och 24 har vi försökt skapa en situation där miljön och aktörerna är bekanta för respondenten samt en där relation saknas till övriga inblandade. Dock har vi velat undvika att ställa en fråga av typen ”någon utsätter någon för något” då detta är svårt att ta ställning till. Detta medför istället en risk för att vissa av våra konstruerade situationer kan kännas obekanta för respondenten.

5 Från teori till praktik

5.1 Resultat av enkätundersökning

I presentationen av resultaten kommer det först ges en beskrivning av respondenterna och därefter kommer resultaten av frågorna kring demokratisk fostran att presenteras enligt den struktur där de delas upp mellan erfarenheter och egenskaper/värderingar. Efter denna redovisning av resultaten följer reflektioner kring enkätens utformning och kommentarer kring denna (avsitt 5.2).

5.1.1 Respondenterna

I enkätundersökningen har vi totalt fått in 12 svar, 3 från fotbollen och 9 från ridsporten. Vissa frågor uppvisar stora skillnader mellan sporterna. Konsekvenserna av att vi har så mycket färre svar från fotbollen blir att skillnaderna vi kan se kanske snarare är ett resultat av vilka tre personer som har svarat snarare än hur det ser ut i fotbollen i stort. Antalet från ridsporten är inte heller speciellt omfattande men kan ändå ge en bättre grund för slutsatsdragningar. När vi analyserat svaren har vi haft utgångspunkten att behandla alla respondenter som en grupp av ungdomar istället för att analysera de båda idrotterna var för sig. Dock har skillnaderna mellan idrotterna på vissa frågor varit så pass stora att vi inte kunnat bortse från dem då detta hade lett till missvisande resultat. Vi tycker även att det är intressant att diskutera de skillnader vi ser trots att de kan bero på tillfälligheter då de skulle kunna stämma även i ett större perspektiv eller väcka frågor för andra mer omfattande undersökningar.

Respondenterna i undersökningen är mellan 13-20 år, genomsnittsåldern är 17 år. De har utövat sin idrott mellan 1-13 år och har varit ideellt aktiva i allt från några veckor till 8 år. I genomsnitt har de utövat sin idrott i 8 år och varit ideellt aktiva i knappt 4 år. En majoritet har dessutom tidigare varit ideellt aktiva i någon annan än sin nuvarande förening.

På frågorna kring hur mycket tid respondenterna lägger på sin idrott ser vi tydliga skillnader mellan ridningen och fotbollen. Genomsnittet från ridsporten är 22 h/vecka varav 4,5 h är ridning och resten andra aktiviteter runt omkring. Inom fotbollen är genomsnittet 6 h i veckan varav 5 h är egen träning. Detta visar på att tiden man lägger på egen träning inte skiljer sig nämnvärt mellan idrotterna. Däremot finns skillnaderna i hur mycket man engagerar sig därutöver.

Det ideella uppdrag som respondenterna inom fotbollen har är att träna barnlag. Samtliga respondenter inom ridsporten är med i föreningens ungdomssektion. Många inom ridsporten har även andra uppdrag som till exempel att hjälpa till med tävlingsverksamheten eller andra förtroendeuppdrag exempelvis i föreningens styrelse eller andra sektioner.

De hittills presenterade resultaten syftar inte till att indikera huruvida demokratisk fostran har förekommit eller inte utan ämnar endast ge en bild av respondentgruppen.

5.1.2 Erfarenheter

Svaren vi har fått på frågorna om *deltagande* tyder på att det finns goda möjligheter till detta i föreningarna. Samtliga respondenter anser att alla är välkomna i föreningen och en stor majoritet uppger även att det finns aktiviteter för alla. Tre fjärdedelar av respondenterna uppger även att de hade närvarat vid ett årsmöte vilket är en form av deltagande och en knapp majoritet har även aktivt försökt påverka något i sin förening vilket förutsätter deltagande i någon form. Delaktighet verkar vara något som också respondenterna värderar högt och arbetar aktivt för att uppnå. Ett exempel på detta är att vi fått följande kommentar på fråga 10: ”Vi jobbar hårt på detta, alla ska vara välkomna och vi vill att Tornens ska vara känt för sin sammanhållning.” Att deltagandet verkar vara utbrett är mycket positivt då det är en grundförutsättning för att kraven på delikation och delaktighet i beslut från de önskvärda demokratimodellerna ska kunna förekomma.

Som vi redan nämnt har en majoritet försökt påverka något i sin förening och samtliga som gjort detta upplever att deras åsikter lyssnades på och respekterades vilket indikerar *inflytande*. Av dessa kan alla tänka sig att försöka påverka igen vilket tyder på att de troligtvis fått en positiv upplevelse av sina tidigare försök. Detta tyder även på goda möjligheter till delikation då respekt för andras åsikter är centralt inom detta demokratiideal. Fyra av de fem som inte har försökt påverka säger att det beror på att det inte funnits något som de velat förändra men uppger också att de kan tänka sig att försöka påverka i framtiden. Den femte av dessa anger däremot att det inte kändes lönt att försöka påverka och var även den ende att ange att denne inte heller kan tänka sig att påverka i framtiden. Samtliga av de övriga respondenterna har angett att de skulle kunna göra detta. Av de som deltagit vid ett årsmöte anser samtliga att det är ett bra forum för att påverka, detta innefattar även den respondent som inte själv kunde tänka sig att påverka. Att en majoritet själva har erfarenheter av inflytande samt att majoriteten av de resterande kan tänka sig att påverka i framtiden anser vi tyder på att inflytandekravet i vår modell av demokratisk fostran till stor del är uppfyllt.

Ett typexempel på ett forum för *demokratiska arbetsätt* är föreningarnas årsmöten vilka 75 % av respondenterna har varit på. Dessutom lämnar majoriteten i fritextsvaren om påverkan kommentarer som tyder på att de är väl bekanta med hur föreningen är uppbyggd samt vilka påverkansvägar som finns där. De verkar väl förtrogna med styrelsearbete. Vi har även fått svar som tyder på att de

använder sig av deliberation då de anger att de pratat om och argumenterat för det de velat förändra. Det är också många som lyfter just styrelsearbetet som en lärdom de fått genom sitt ideella engagemang.

5.1.3 Egenskaper och värderingar

På frågan om *ansvarskänsla* för gemensam utrustning anger alla respondenter utom en svar som indikerar ansvarskänsla. De svar vi har fått på frågan kring hur man agerar om man inte kan genomföra ett åtaget uppdrag indikerar samtliga ansvarskänsla. Vi har även fått många kommentarer som visar på en medvetenhet kring att även andra berörs och att detta är något man tar med i beräkningen av sitt eget handlande. Exempel på dessa är svaren: ”avbokar det som straffar minst antal personer runt mig” och ”jag kollar om jag kan hjälpa till att förbereda aktiviteten och eller fixar en ersättare”. Även på frågan om vad de har lärt sig av sitt ideella engagemang uppger flera just förmågan att ta ansvar för sig själv och för andra. Eftersom att både svaren på frågorna med fasta svarsalternativ och de öppna frågorna tydligt indikerar ansvarskänsla kan vi dra slutsatsen att de tillskansas denna egenskap och själva anser denna viktig.

Som vi i kapitel 4 operationaliserade *jämställdhet* har svaren med klar majoritet indikerat detta då alla utom två av respondenterna anser att tjejer och killar bemöts på samma sätt och har lika stort inflytande i föreningen. Vi har dock under analysens gång reflekterat över validiteten i dessa resultat. Vår farhåga är att jakande svar lika gärna kan tyda på en ouppmärksamhet i jämställdhetsfrågor och därmed indikera motsatt resultat. Vi drar oss därför för att dra några större slutsatser kring denna egenskap.

På de frågor om *solidaritet* som behandlar huruvida man ställer upp för andra har samtliga respondenter angett att de alltid eller ofta ställer upp för varandra inom föreningen och samtliga utom två har angett att de alltid eller ofta ställer upp för varandra inom laget/ridgruppen. De två som inte gjort detta har inte lämnat något svar på frågan vilket skulle kunna bero på att de inte rider i någon organiserad ridgrupp. På frågorna som berör solidaritet ur ett generositetsperspektiv anger alla utom en att de ställer upp för andra även om de inte vinner på det själva och en majoritet att de inte förväntar sig gentjänster när de hjälper någon. Att fyra respondenter lämnat olika svar på frågorna 20 och 22 som avser mäta samma egenskap beror troligtvis på den språkliga konstruktionen av frågorna. Att ställa upp för någon och att göra någon en tjänst verkar inte ha tolkats på samma sätt. Dock är det fortfarande en övervägande del som lämnat svar som indikerar på solidaritet med andra. Solidaritet gentemot sin förening verkar också vara något ungdomarna känner starkt för då de uppger att en anledning till att de är ideellt aktiva är att de vill ställa upp för och ge något tillbaka till föreningen.

Flertalet av respondenterna uppger vid ett fiktivt scenario om *alla människors lika värde* att dåliga idrottsprestationer inte är anledning att utesluta någon ur laget. Man motiverar detta med till exempel ”Träning ger färdigheter och alla ska få ha roligt, oavsett prestationer!”. Vid ett direkt påstående om huruvida man

förtjänar att behandlas bättre om man är duktig på sin idrott ser vi däremot en tydlig skillnad mellan de båda idrotterna. Samtliga respondenter från fotbollen uppger att man alltid eller ofta bör behandlas bättre om man är duktig medan samtliga från ridsporten svarar att detta aldrig eller sällan bör vara fallet. Denna skillnad skulle kunna bero på att man inom fotbollen har mer fokus på just träning och spel medan ridsporten även omfattar en stor del aktiviteter utöver själva ridningen. Detta kunde vi tydligt se i tidigare avsnitt om hur mycket av tiden ungdomarna lära på sin idrott som var ren träning.

Förståelse för andras situation var en svår egenskap att operationalisera och när vi analyserat svaren inser vi att vi kanske inte helt lyckats med detta. Denna slutsats grundas på att vi i svaren på de frågor där vi avsett att mäta förståelse inte kan se indikatorer på detta i mer än något enstaka fall men däremot har fått fritextsvar på andra frågor som indikerar en vilja att sätta sig in i andra människors situation. Vi kan dock inte utläsa några konsistenta mönster hos svarspersonerna och drar därmed inga starkare slutsatser kring detta än att egenskapen verkar förekomma men vi kan inte säga något om i vilken utsträckning.

Vår operationalisering av *rättskänsla och ärlighet* verkar däremot ha gett tydliga svar. På frågor som rör fusk anger samtliga respondenter från ridsporten att det aldrig är okej att fuska medan samtliga från fotbollen uppger att det är okej om ingen märker det vilket visar på en skillnad mellan sporterna inom vår respondentgrupp. Hur man agerar om någon annan fuskar skiljer sig mindre mellan grupperna. Majoriteten skulle protestera om någon annan fuskar oavsett om det var någon de kände/i deras eget lag eller någon okänd/från ett annat lag. Vi kan dock se en skillnad i att man är mer benägen att konfrontera människor man känner personligen medan man kontaktar någon ansvarig om det rör ett annat lag eller någon man inte känner. På frågan som avser mäta kritiskt förhållningssätt, vilket vi ser som en grundförutsättning för rättskänsla, anger alla utom tre respondenter att något inte behöver vara rätt för att alla andra gör så. Totalt sett indikerar svaren en relativt utbredd rättskänsla med en liten skillnad mellan idrotterna.

Samtliga respondenter utom en skulle ingripa i en situation där någon de känner utsätts för kränkande behandling vilket visar på *civilkurage*. Resultaten skiljer sig dock en del när den utsatta är en okänd person och större personlig risk föreligger för den som ingriper, då uppger endast en knapp minoritet att de skulle ingripa. Ur svaren på frågorna om man protesterar mot fusk som också kan ses som *civilkurage* anger en majoritet att de skulle göra detta. Vi kan se tydliga indikatorer på *civilkurage* men de verkar starkare ju närmre relation man har till den utsatte.

5.2 Kommentarer kring undersökningens utformning

När vi har analyserat svaren på enkäten har vi reflekterat kring hur vi hade kunnat utforma enkäten annorlunda för att ytterligare förbättra undersökningen. En

lärdom är att vi skulle varit ännu tydligare med att de på flervalfrågorna endast skulle välja ett alternativ då tre av respondenterna markerat dubbla svarsalternativ på vissa frågor. I en del fall påverkade detta inte tolkningen av svaren då båda indikerat samma sak. I de fall då svaren varit motstridiga har vi bortsett från dem i vår analys.

Även vissa frågeformuleringar hade kunnat förbättras. Ett exempel är följdfrågan på fråga 10 där en respondent från varje idrott lämnade svaret att det saknas aktiviteter för de som inte gillar fotboll/hästar. För att förtydliga frågan hade vi kunnat formulera den så här istället: Tycker du att det finns aktiviteter för alla *medlemmar* i din förening? Detta då någon som inte gillar fotboll eller hästar troligtvis inte heller är medlem i en fotbollsförening respektive ridklubb.

En svarade på ett sådant sätt att man får känsla av att hon var angelägen om att svara "rätt" genom att hon efter vissa svar kommenterade att hon var medveten om att det egentligen inte var vad hon borde ha gjort. Detta förtydligar den möjlighet som finns för respondenten att lämna svar som verkar korrekta istället för vad de verkligen tycker. Men detta kan också indikera att de är medvetna om vad som är ett önskvärt beteende men säger mindre om deras faktiska beteende. Det är dock just upplevelsen av värdena som är det centrala i vår undersökning.

Vår största lärdom har varit att vi för att kunna dra starkare slutsatser kring de olika egenskaperna/erfarenheterna i den demokratiska fostran borde ha fokuserat på ett fåtal av dessa. Då hade vi kunnat göra mer heltäckande operationaliseringar och ha fler frågor kring varje vilket hade kunnat ge mer valida resultat.

5.3 Slutsatser

Som vi tidigare nämnt så är vår avsikt att mäta respondenternas upplevelse av de olika delarna i den demokratiska fostran för att kunna dra slutsatser kring vilka värden de tillskansats. Dock finns risken att de resultat vi kunnat utläsa ur enkätsvaren beror på något annat, som till exempel fostran i hemmet eller skolan, eftersom att vi inte kan mäta hur de betraktade de olika värdena innan de blev ideellt engagerade. En eventuell påverkan av det ideella engagemanget kan dock inte uteslutas.

De kategorier vi i vår teoretiska konstruktion av den demokratiska fostran kunnat urskilja är erfarenheter av deltagande, inflytande och demokratiska arbetssätt samt egenskaperna och värderingarna ansvars känsla, jämställdhet, solidaritet, alla människors lika värde, förståelse för andra, rättskänsla och ärlighet samt civilkurage. Utifrån våra operationaliseringar tyder resultaten på att flertalet av dessa egenskaper och erfarenheter återfinns hos respondenterna. Detta stödjer vår tes att ungdomar som är ideellt engagerade i idrottsföreningar till stor del erhåller de erfarenheter och egenskaper som är önskvärda i en demokratisk fostran. Dock har vi tyvärr inte kunnat dra några starka slutsatser kring förekomsten av värdena jämställdhet och förståelse för andras situation då vår operationalisering inte förmått täcka in dessa på ett tillfredställande sätt. De kategorier som framträder som starkast i undersökningen är ansvars känsla,

solidaritet och erfarenhet av demokratiska arbetssätt. Dessa indikeras tydligt både i våra slutna frågor och i de fritextsvar respondenterna själva formulerat. Att de själva valt att lyfta dessa värden även på frågor som inte berör ett specifikt värde visar på att de lägger stor vikt vid dem. Detta tyder på att de inte enbart tillskansats egenskaperna utan också en medvetenhet kring vad som kan anses önskvärt. Deras egen bild av detta stämmer även bra överens med det ideal vi har konstruerat och som förespråkas i de deltagardemokratiska och deliberativa demokratiidealen vilket vi ser som mycket positivt.

Vi kan inte utläsa några konsekventa skillnader beroende på ålder eller hur länge de varit aktiva vilket skulle kunna försvaga våra resultat genom att de kan ha tillskansats demokratisk fostran på annat håll än genom sitt idrottsengagemang. Hade ett starkt samband funnits mellan hur länge man varit ideellt aktiv och i vilken grad svaren indikerat demokratisk fostran hade detta istället stärkt vår tes. Vår önskan att kunna jämföra en individuell och en lagsport var inte möjlig då vi haft för få respondenter från fotbollen. Dock visar sig vissa skillnader mellan sporterna inom vår respondentgrupp på enstaka frågor. Även om det är lockande att dra slutsatser utifrån dessa krävs en mer omfattande undersökning för att få valida resultat som även gäller mer generellt.

Slutsatsen vi kan dra är att vi kan finna empiriskt stöd för att ungdomarna i vår respondentgrupp i hög grad har erhållit en demokratisk fostran men vi kan säga mindre om var detta har skett. I vissa svar lyfts dock av respondenterna att de erhållit erfarenheterna eller egenskaperna just från det ideella engagemanget, dessa är dock inte tillräckligt många för att vi ska kunna hävda ett kausalt samband. Dock framstår ändå idrotten som en bra arena för att utveckla de demokratiska erfarenheter och egenskaper.

6 Referenser

- Amnå, Erik, 2003. "Deltagardemokratin – Önskvärd, nödvändig – men möjlig?" i Gilljam, Mikael – Hermansson, Jörgen (red.), *Demokratins mekanismer*. Malmö: Liber, s. 106-124.
- Bryman, Alan, 2002. *Samhällsvetenskapliga metoder*. Malmö: Liber.
- van Deth, Jan W., 2010. "Participation in Voluntary Associations: Dark Shades in a Sunny World", *American Behavioral Scientist*, Vol. 53, No. 5, s. 640-656.
- Edwards, Michael, 2004. *Civil Society*. Cambridge: Polity Press.
- Esaiasson, Peter – Gilljam, Mikael – Oscarsson, Henrik – Wägnerud, Lena, 2007. *Metodpraktikan*. 3:e uppl. Stockholm: Norstedts juridik.
- Karlsson, Christer, 2003. "Den deliberativa drömmen och politisk praktik" i Gilljam, Mikael – Hermansson, Jörgen (red.), *Demokratins mekanismer*. Malmö: Liber, s. 214-230.
- Karvonen, Lauri, 2007. *Demokratisering*. Lund: Studentlitteratur.
- Kay, Tess – Bradbury, Steven, 2009. "Youth sport volunteering: developing social capital?", *Sport, Education and Society*, Vol. 14, No 1, s. 121-140.
- Lpo 94, 1994. *Läroplan för det obligatoriska skolväsendet, förskoleklassen och fritidshemmet*. Skolverket.
- Nationalencyklopedin. Sökord: *solidaritet*. Fanns tillgänglig 2010-05-17 via http://www.ne.se/sve/solidaritet?i_h_word=solidaritet
- Pateman, Carole, 1970. *Participation and democratic theory*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Prop. 1999/98:107. *En idrottspolitik för 2000-talet – folkhälsa, folkrörelse och underhållning*.
- Putnam, Robert, 1993. *Making Democracy Work – Civic Traditions in Modern Italy*. Princeton: Princeton University Press.
- Riksidrottsförbundet, 2008. *Idrotten i siffror*
- Riksidrottsförbundet, 2009. *Idrotten vill*.
- Sandström, Sara – Nilsson, Mats, 2008. *Idrottens roll i samhället II*. FoU-rapport 2008:3. Stockholm: Andrén & Holm
- SOU 2000:1. *En uthållig demokrati! Politik för folkstyrelse på 2000-talet*. Demokratiutredningens betänkande. Stockholm: Fritzes
- Teorell, Jan, 2003. "Demokrati och deltagande" i Gilljam, Mikael – Hermansson, Jörgen (red.), *Demokratins mekanismer*. Malmö: Liber, s. 323-344.
- Walseth, Kristin, 2008. "Bridging and bonding social capital in sport – experiences of young women with an immigrant background", *Sport, Education and Society*, Vol 13, No 1, s. 1-17.

Bilaga 1: Enkät ridsport

UNGDOMARS IDEELLA FÖRENINGSENGAGEMANG OCH DEMOKRATI

Ålder _____

Kön Kvinna Man

1. Hur länge har du ridit?

_____

2. Har du varit medlem i någon annan än din nuvarande ridklubb?

Ja Nej

3. Hur länge har du varit ideellt aktiv inom ridsporten?

_____

4. Är du idag aktiv i flera än en idrottsförening?

Ja Nej

5. Har du tidigare varit ideellt aktiv inom någon annan än din nuvarande förening?

Ja Nej

6. Vilket/vilka ideella uppdrag har du i föreningen?

_____
_____
_____
_____

7. Hur många timmar i veckan lägger du på ridsporten (både träningar/ridning och aktiviteter runt om kring)?

---

8. Hur många timmar av dessa är ridning?

---

9. Upplever du att alla får vara med och är välkomna i föreningen?

Ja   Nej

Om **ja**, gå vidare till fråga 10.

Om **nej**: Varför? Vilka får inte vara med?

---

10. Tycker du att det finns aktiviteter för alla i din förening?

Ja   Nej

Om **ja**, gå vidare till fråga 11.

Om **nej**: Varför? Vilka saknas aktiviteter för?

---

11. Har du någon gång försökt påverka/förändra något i föreningen?

Ja   Nej

Om **nej**: Varför?

Det har inte funnits något jag velat påverka/förändra

Det kändes inte lönt att försöka

Jag visste inte hur jag skulle göra

Annat: _____

Om **ja**: Hur gjorde du då?

Om **ja**: Tycker du att dina åsikter lyssnades på och respekterades?

Ja   Nej

12. Skulle du kunna försöka påverka något i föreningen i framtiden?

Ja   Nej

13. Var/hur tror du att det finns störst möjligheter att påverka i din förening?

---

14. Har du någon gång varit med på ett årsmöte i din förening?

Ja   Nej

Om **ja**: Tycker du att det finns möjlighet att påverka där?

Ja   Nej

15. Tycker du att killar och tjejer bemöts på samma sätt i din förening?

Ja   Nej

Om **nej**: tycker du att det är ok att det finns skillnader?

Ja   Nej

16. Tycker du att tjejer och killar har lika stort inflytande i din förening?

Ja   Nej

Om **nej**: tycker du att det är ok att det finns skillnader?

Ja   Nej

Här kommer några påståenden. Välj det alternativ som du tycker stämmer bäst.

	Alltid	Ofta	Sällan	Aldrig
17. De som är duktiga på att rida förtjänar att behandlas bättre än andra.	☐	☐	☐	☐

18. Inom vår ridgrupp ställer vi upp för varandra.	☐	☐	☐	☐
--	--------------------------	--------------------------	--------------------------	--------------------------

19. Inom vår förening ställer vi upp för varandra.	☐	☐	☐	☐
--	--------------------------	--------------------------	--------------------------	--------------------------

20. Jag ställer upp för andra även om jag inte vinner på det själv.	☐	☐	☐	☐
---	--------------------------	--------------------------	--------------------------	--------------------------

21. Om alla andra gör något så är det rätt.

Ja   Nej

22. Om jag gör någon en tjänst förväntar jag mig en gentjänst tillbaka.

Ja   Nej

Kryssa för det alternativ du tycker passar bäst.

1. En av ungdomarna i stallet säger alltid elaka ord till Kim som inte vågar säga ifrån. Hur reagerar du?

- Säger till den som retas
 Säger till tränaren
 Gör ingenting
 Gör ingenting just då men tröstar Kim efteråt
 Annat: _____

2. Du går av bussen inne i stan och får syn på en person som slår en uteliggare utanför ICA. Vad gör du?

- Gör ingenting
 Försöker stoppa den som slår
 Ringer polisen
 Annat: _____

3. Du ska leda en aktivitet i din förening men upptäcker dagen innan att du har bokat in något annat samtidigt. Vad gör du?

- Kommer inte till aktiviteten
 Ringer och säger att jag inte kan komma
 Åker dit trots att jag egentligen inte har tid
 Annat: _____

4. Efter en träning/aktivitet börjar de andra gå därifrån utan att plocka undan. Vad gör du?

- Går därifrån med de andra
 Ber de andra hjälpa dig att plocka undan
 Plockar undan själv
 Säger till någon annan att plocka undan

5. När är det ok att fuska?

- Om ingen annan märker det
- Om andra också fuskar
- Aldrig
- Alltid

6. Hur skulle du reagera om du upptäckte att din kompis fuskar?

- Inte göra någonting
- Göra likadant och fuska själv
- Säga till personen som fuskar att sluta
- Säga till ledare eller annan ansvarig

7. Hur skulle du reagera om du upptäckte att någon du inte känner fuskar?

- Inte göra någonting
- Göra likadant och fuska själv
- Säga till personen som fuskar att sluta
- Säga till ledare eller annan ansvarig

8. Kim har de senaste laghoppningarna rivit minst tre hinder varje gång. Ska Kim få rida nästa omgång?

- Ja   Nej

Varför? Varför inte?

Beskriv varför:

9. Varför är du ideellt engagerad i föreningen?

---

10. Vad får du själv ut av att vara ideellt engagerad?

---

11. Vad känner du att du har lärt dig av att vara ideellt engagerad?

Tack för din medverkan!

Bilaga 2: Enkät Fotboll

UNGDOMARS IDEELLA FÖRENINGSENGAGEMANG OCH DEMOKRATI

Ålder _____

Kön Kvinna Man

1. Hur länge har du spelat fotboll?

_____

2. Har du spelat fotboll i någon annan än din nuvarande förening?

Ja Nej

3. Hur länge har du varit ideellt aktiv inom fotbollen?

_____

4. Är du idag aktiv i flera än en idrottsförening?

Ja Nej

5. Har du tidigare varit ideellt aktiv inom någon annan än din nuvarande förening?

Ja Nej

6. Vilket/vilka ideella uppdrag har du i föreningen?

_____
_____
_____
_____

7. Hur många timmar i veckan lägger du på fotboll (både träningar och aktiviteter runt om kring)?

---

8. Hur många timmar av dessa är ledarledda träningar (där du själv tränar)?

---

9. Upplever du att alla får vara med och är välkomna i föreningen?

Ja   Nej

Om **ja**, gå vidare till fråga 10.

Om **nej**: Varför? Vilka får inte vara med?

---

10. Tycker du att det finns aktiviteter för alla i din förening?

Ja   Nej

Om **ja**, gå vidare till fråga 11.

Om **nej**: Varför? Vilka saknas aktiviteter för?

---

11. Har du någon gång försökt påverka/förändra något i föreningen?

Ja   Nej

Om **nej**: Varför?

- Det har inte funnits något jag velat påverka/förändra
- Det kändes inte lönt att försöka
- Jag visste inte hur jag skulle göra
- Annat: _____

Om **ja**: Hur gjorde du då?

Om **ja**: Tycker du att dina åsikter lyssnades på och respekterades?

Ja   Nej

12. Skulle du kunna försöka påverka något i föreningen i framtiden?

Ja   Nej

13. Var/hur tror du att det finns störst möjligheter att påverka i din förening?

---

14. Har du någon gång varit med på ett årsmöte i din förening?

Ja   Nej

Om **ja**: Tycker du att det finns möjlighet att påverka där?

Ja   Nej

15. Tycker du att killar och tjejer bemöts på samma sätt i din förening?

Ja   Nej

Om **nej**: tycker du att det är ok att det finns skillnader?

Ja   Nej

16. Tycker du att tjejer och killar har lika stort inflytande i din förening?

Ja   Nej

Om **nej**: tycker du att det är ok att det finns skillnader?

Ja   Nej

Här kommer några påståenden. Välj det alternativ som du tycker stämmer bäst.

	Alltid	Ofta	Sällan	Aldrig
17. De som är duktiga på fotboll förtjänar att behandlas bättre än andra.	☐	☐	☐	☐

18. Inom vårt lag ställer vi upp för varandra.	☐	☐	☐	☐
--	--------------------------	--------------------------	--------------------------	--------------------------

19. Inom vår förening ställer vi upp för varandra.	☐	☐	☐	☐
--	--------------------------	--------------------------	--------------------------	--------------------------

20. Jag ställer upp för andra även om jag inte vinner på det själv.	☐	☐	☐	☐
---	--------------------------	--------------------------	--------------------------	--------------------------

21. Om alla andra gör något så är det rätt.

Ja   Nej

22. Om jag gör någon en tjänst förväntar jag mig en gentjänst tillbaka.

Ja   Nej

Kryssa för det alternativ du tycker passar bäst.

23. Efter varje träning säger en av dina lagkamrater elaka ord till Kim som inte vågar säga ifrån. Hur reagerar du?

- Säger till den som retas
- Säger till tränaren
- Gör ingenting
- Gör ingenting just då men tröstar Kim efteråt
- Annat: _____

24. Du går av bussen inne i stan och får syn på en person som slår en uteliggare utanför ICA. Vad gör du?

- Gör ingenting
- Försöker stoppa den som slår
- Ringer polisen
- Annat: _____

25. Du ska leda en aktivitet i din förening men upptäcker dagen innan att du har bokat in något annat samtidigt. Vad gör du?

- Kommer inte till aktiviteten
- Ringer och säger att jag inte kan komma
- Åker dit trots att jag egentligen inte har tid
- Annat: _____

26. Efter en träning börjar de andra i laget gå därifrån utan att plocka undan. Vad gör du?

- Går därifrån med de andra
- Ber de andra hjälpa dig att plocka undan
- Plockar undan själv
- Säger till någon annan att plocka undan

27. När är det ok att fuska?

- Om ingen annan märker det
- Om andra också fuskar
- Aldrig
- Alltid

28. Hur skulle du reagera om du upptäckte att någon i ditt eget lag fuskar?

- Inte göra någonting
- Göra likadant och fuska själv
- Säga till personen som fuskar att sluta
- Säga till ledare eller annan ansvarig

29. Hur skulle du reagera om du upptäckte att någon i ett annat lag fuskar?

- Inte göra någonting
- Göra likadant och fuska själv
- Säga till personen som fuskar att sluta
- Säga till ledare eller annan ansvarig

30. Kim har de senaste matcherna missat alla målchanser. Ska Kim få spela nästa match?

- Ja   Nej

Varför? Varför inte?

Beskriv varför:

31. Varför är du ideellt engagerad i föreningen?

---

32. Vad får du själv ut av att vara ideellt engagerad?

---

33. Vad känner du att du har lärt dig av att vara ideellt engagerad?

Tack för din medverkan!